

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/8/2020
Identifikačné číslo spisu: 7212231530
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:7212231530.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu R. H., trvale bytom v F., T. XXXX/XX proti žalovanej EX CREDIT, a.s. so sídlom v Bratislave, Pribinova 25, IČO: 36 869 643, zastúpenej WERNER & Co., s.r.o. Advokátska kancelária so sídlom v Bratislave, Žltá 2/F, IČO: 36 869 643 o zaplatenie 9.488,08 eur s príslušenstvom vedenom na Okresnom súde Košice II. pod sp. zn. 25C/214/2012, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 13. marca 2019 sp. zn. 11Co/276/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 13. marca 2019 sp. zn. 11Co/276/2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II. (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 24C/214/2012-250 z 21. marca 2017 žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal zaplatenia 9.488,08 eur (z titulu bezdôvodného obohatenia) spolu s 8,75% úrokmi z omeškania ročne od 20. júla 2012 do zaplatenia zamietol. Žalovanej priznal náhradu trov konania v rozsahu 100%.

2. Právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 451 ods. 1, ods. 2, § 456, § 107 ods. 1, ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) a vecne tým, že vykonaným dokazovaním považoval za preukázané, že manželka C. a H. D. boli vlastníčkami dvojizbového bytu v D., ktorý na základe kúpnej zmluvy z 27. marca 2007 ako predávajúci s kupujúcou - žalovanou predali za kúpnu cenu 270.000,- Sk. Rovnaký deň manželka D. a EX CREDIT, a. s. uzatvorili zmluvu o budúcej kúpnej zmluve, kde EX CREDIT, a. s. ako budúci predávajúci sa zaviazal previesť manželom D. ako budúcim kupujúcim predmetný byt za kúpnu cenu 403.536,- Sk zaplatenú v mesačných splátkach po 16.814,- Sk splatných od 27. apríla 2007 do 26. marca 2009. Manželka D. zaplatili žalovanej za 7 mesiacov od 27. júna 2007 do 7. novembra 2007 po 16.814,- Sk, spolu 117.698,- Sk. Následne 19. novembra 2007 podpísali žalovanej čestné prehlásenie o uznaní dlžnej kúpnej ceny vo výške 285.838,- Sk a dali súhlas k predaju nehnuteľnosti žalobcovi. Na základe týchto listín žalovaná ako predávajúca a žalobca ako kupujúci uzatvorili kúpnu zmluvu z 11. novembra 2007, predmetom ktorej bol prevod bytu za kúpnu cenu 403.536,- Sk, ktorá bola podľa čl. II. kúpnej zmluvy zaplatená v

dvoch častiach a to prvá vo výške 117.698,- Sk do 7. novembra 2007 a druhá vo výške 285.838,- Sk zaplatená predávajúcej pred podpisom kúpnej zmluvy. Rozsudkom Okresného súdu Prešov sp. zn. 15C/166/2010 z 21. mája 2012 s právoplatnosťou od 19. júla 2012 súd určil, že všetky kúpne zmluvy predmetom, ktorých bol sporný byt manželov D., vrátane kúpnej zmluvy z 19. novembra 2007 uzatvorenej medzi žalovanou ako predávajúcou a žalobcom ako kupujúcim sú neplatné a určil, že manželia D. sú bezpodieloví spoluvlastníci týchto nehnuteľností. Žalobca sa v spore domáhal vydania bezdôvodného obohatenia, ktoré plnil na základe neplatnej kúpnej zmluvy žalovanej vo výške 9.488,08 eur z titulu zaplataenia kúpnej ceny.

3. Súd prvej inštancie posúdil právny vzťah ako vzťah z bezdôvodného obohatenia podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Z dôvodu vznosenia námietky premlčania žalovanou prioritne posudzoval jej dôvodnosť. V danom prípade bezdôvodné obohatenie vzniklo zaplatením kúpnej ceny 19. novembra 2007 a nasledujúcim dňom 20. novembra 2007 začala plynúť trojročná objektívna premlčacia doba, ktorá uplynula 20. novembra 2010. Žaloba bola doručená na súd 5. novembra 2012, teda po uplynutí objektívnej premlčacej doby. Začiatok subjektívnej premlčacej doby sa viaže na okamih, kedy oprávnený z bezdôvodného obohatenia nadobudol vedomosť, že na jeho úkor došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil. Subjektívna premlčacia doba je dvojročná, v danom prípade začala plynúť dňom, kedy rozsudok Okresného súdu Prešov sp. zn. 15C/166/2010 nadobudol právoplatnosť, t. j. 19. júla 2012 a uplynula 19. júla 2014. Vzhľadom na opísaný vzťah objektívnej a subjektívnej premlčacej doby a skutočnosť, že objektívna premlčacia doba uplynula 20. novembra 2010 žaloba bola podaná po márnom uplynutí objektívnej premlčacej doby, preto súd prvej inštancie vzhľadom na dôvodne vznesenú námietku premlčania žalobu zamietol.

4. K tvrdeniu žalobcu, že v danom prípade bola daná objektívna premlčacia doba desaťročná, pretože zo strany žalovanej sa jednalo o úmyselné bezdôvodné obohatenie žalobca nepreukázal a tým neunesol dôkazné bremeno. Zároveň súd prvej inštancie neprihliadol na námietku žalobcu týkajúcu sa uplatnenej námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi. V tejto súvislosti konštatoval, že námietka premlčania sa prieči dobrým mravom len v tak výnimočných prípadoch, kedy je výrazom zneužitia tohto práva na úkor účastníka, ktorý nezavinil márne uplynutie premlčacej doby, a proti ktorému by zánik nároku na plnenie v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprímerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo neuplatnil včas.

O nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku účinného od 1. júla 2016 v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

5. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 13. marca 2019 sp. zn. 11Co/276/2017 zmenil napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie tak, že uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 9.488,08 eur s 8,75% úrokom z omeškania ročne od 20. júla 2012 do zaplataenia. Vyslovil, že žalovaná je povinná nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100%.

6. V odôvodnení uviedol, že v danom prípade neboli splnené podmienky na potvrdenie ani zrušenie napadnutého rozhodnutia súdu prvej inštancie, preto v zmysle § 382 CSP poskytol stranám možnosť vyjadriť sa k použitiu § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ktoré ustanovenie nebolo pri doterajšom rozhodovaní použité a je pre rozhodnutie vo veci samej rozhodujúce. Žalobca v písomnom vyjadrení k výzve odvolacieho súdu oznámil, že uplatnenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka je v danej veci dôvodné, náležité a zodpovedá kritériám vysporiadania vzájomných nárokov v prípade neskôr zrušenej zmluvy, resp. zmluvy, ktorá bola neskôr určená za neplatnú. Zdôraznil, že nakoľko nemohol vzniesť voči nároku na určenie neplatnosti zmluvy námietku premlčania, považoval preto postup podľa uvedeného ustanovenia v súvislosti s rozhodovaním o jeho nároku za správny, s jeho aplikáciou súhlasil. Žalovaná v písomnom vyjadrení k výzve odvolacieho súdu zrekapitulovala doterajší priebeh konania s tým, že k aplikácii § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka uviedla, že predmetné ustanovenie možno použiť iba v prípade bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka a v dôsledku chýbajúcej synalagmy ho v danej veci nemožno aplikovať. Opätovne sa vyjadrila k námietke aktívnej vecnej legitímácie žalobcu a k jej tvrdeniu, že platba žalobcu bola platbou nie za účelom zaplataenia kúpnej

ceny, ale za účelom vyrovnaní pôžičky manželov D. žalovanej.

7. Následne odvolací súd aplikujúc § 107 Občianskeho zákonníka uviedol, že súd prvej inštancie opomenul posudzovať vec z hľadiska aplikácie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého nie je možné prihliadať na námietku premlčania. Po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku Okresného súdu Prešov sp. zn. 15C/166/2010, ktorým bola určená neplatnosť nielen kúpnej zmluvy týkajúcej sa danej veci, ale aj predchádzajúcej kúpnopredajnej zmluvy k totožnému bytu uzavretej medzi predávajúcimi manželmi D. a žalovanou ako kupujúcou, sa vlastníkami tohto bytu stali manželia D.. Nastala teda situácia, kedy žalobca za byt zaplatil žalovanej, teda na jeho strane došlo k úbytku finančných prostriedkov v súvislosti s kúpou bytu, ale prišiel o protiplnenie - vlastnícke právo k bytu nadobudnuté od žalovanej vkladom do katastra nehnuteľností, pretože vlastníkom predmetného bytu sa stali pôvodní jeho vlastníci. V súvislosti s tvrdením žalovanej o nemožnosti aplikácie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka v danej veci odvolací súd poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky (Veľký senát) zo 14. júla 2010 sp. zn. 31Cdo/2250/2009, podľa ktorého v prípade kúpy nehnuteľnosti sú vzájomnými a navzájom podmienenými plneniami zo strany predávajúceho prevod vlastníctva a zo strany kupujúceho zaplataenie kúpnej ceny. Zaplataenie kúpnej ceny je protiváhou vlastníctva k prevádzanej veci. Ak je zmluva neplatná a kupujúci teda nie je vlastníkom veci, aj keď zaplatil kúpnu cenu, predávajúci je povinný mu kúpnu cenu vrátiť, vrátenie kúpnej ceny je na druhej strane vyvážené tým, že vlastníctvo k predmetu prevodu zostáva predávajúcemu. Rozhodujúce je vždy, čo podľa zmluvy bolo plnené a o čo sa teda každý z nich obohatil v čase, kedy bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na charakter synalagmatického záväzku nič nemení okolnosť, že nehnuteľnosť, ktorú na žalobcu neplatne previedla žalovaná, bola vrátená nie žalovanej ako zmluvnému partnerovi žalobcu, ale jej skutočnému vlastníkovi a teda, že žalovaná v čase rozhodovania súdu v tejto veci už žiadne právo z neplatnosti kúpnej zmluvy proti žalobcovi nemá. Obdobný názor vyplýva aj z ďalších rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky, napr. z rozsudku z 25. mája 2020 sp. zn. 25Cdo/2432/99, uznesenia z 31. januára 2007 sp. zn. 25Cdo/663/2005, podľa ktorých kupujúci z neplatnej zmluvy tým, že sa vec vydá nie účastníkovi zmluvy, ale priamo vlastníkovi splní povinnosť vydať vec vlastne za predávajúceho a tým tiež súčasne splní aj svoju povinnosť vyplývajúcu mu zo synalagmatického záväzku voči predávajúcemu, ktorý nie je vlastníkom prevádzanej veci.

8. Podľa názoru odvolacieho súdu v danom prípade súd prvej inštancie nemohol prihliadnuť na vznesenú námietku žalovanou, lebo žalobca túto nemohol vzniesť, pretože vlastnícke právo ako jediné majetkové právo, ktoré sa nepremlčuje a jednak z dôvodu, že nehnuteľnosť už bola „prevedená“ na pôvodných vlastníkov. Žalovaná je preto povinná vrátiť žalobcovi finančnú čiastku, ktorú jej zaplatil z titulu kúpnej ceny za byt. Z tohto dôvodu odvolací súd zmenil napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie v súlade s ustanovením § 388 CSP a žalobe vyhovel. Na záver len podotkol, že i napriek tomu, že žalovaná sa proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie v zákonnej lehote neodvolala, k výzve odvolacieho súdu k aplikácii § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka zopakovala svoje námietky týkajúce sa nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobcu na podanie žaloby. K tomu odvolací súd uviedol, že už v skoršom rozhodnutí súd prvej inštancie dospel k záveru, že kúpnu zmluvu vyplatil žalovanej žalobca, ktorý bol zmluvnou stranou kúpnopredajnej zmluvy vyhotovenej žalovanou a túto skutočnosť mal súd preukázanú aj pokladničným dokladom z 19. novembra 2007 vyhotoveným žalovanou. V tejto súvislosti konštatoval, že žalovaná nepreukázala svoje tvrdenie, že kúpnu cenu za byt nezaplatil žalobca, ale jeho zamestnávateľ S.O.S. financ s.r.o.. Odvolací súd sa preto stotožnil s vysloveným právnym názorom súdu prvej inštancie a po preskúmaní obsahu spisu konštatoval, že z neho nevyplývajú skutočnosti tvrdené žalovanou, resp. tieto žiadnym relevantným dôkazom nepreukázala. Aj z príjmového pokladničného dokladu z 29. októbra 2012 vyplýva, že žalobca svojmu zamestnávateľovi peniaze požičané na kúpu bytu vrátil. Ďalším k argumentom žalovanej, že súd bol viazaný predchádzajúcim rozsudkom, podľa ktorého všetky zmluvy o predaji a kúpe bytu boli simulovanými právnymi úkonmi a v skutočnosti išlo o poskytnutie pôžičky manželom D., odvolací súd dodal, že je pravdou, že súd je viazaný predchádzajúcim rozsudkom, ale jedine jeho výrokom. V konaní vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 15C/166/2010 bolo rozhodnuté, že kúpne zmluvy k predmetnému bytu sú neplatné a vlastníkami bytu sú manželia D., ktorá skutočnosť bola rešpektovaná aj v tomto konaní a na jej podklade bola podaná žaloba vo veci samej. Súd prvej inštancie v danej veci dospel k záveru, že kúpna zmluva medzi žalobcom a žalovanou nebola

právnym úkonom, ktorý by bol simuloval zmluvu o pôžičke, lebo žalobca nikdy neposkytol manželom D. pôžičku, ktorému záveru nebolo čo vytknúť.

O nároku na náhradu trov celého konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 396 ods. 2 a zásadou úspechu žalobcu v spore vyplývajúcej z § 255 ods. 1 CSP.

9. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalovaná (ďalej len „dovolateľka“), ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP a § 421 písm. a/ v spojení s § 422 ods. 1 písm. a/, ods. 2 CSP. Dovolateľka najprv poukázala na priebeh celého konania, vrátane predchádzajúcich rozhodnutí a vysloveného právneho názoru odvolacieho súdu, ktorým bol súd prvej inštancie viazaný. Následne k uplatnenému dovolacieho dôvodu v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietala, že napadnutým rozsudkom bol bez uvedenia akýchkoľvek dôvodov negovaný právny názor predchádzajúceho rozhodnutia odvolacieho súdu (totožného senátu). Podľa názoru dovolateľky jej bolo znemožnené vykonanie dokazovania navrhnutého v konaní za účelom preukázania, že žalobca nezaplatil kúpnu cenu žalovanej. Ďalej argumentovala tým, že napadnutým rozsudkom odvolací súd ignoroval právne posúdenie veci skorším právoplatným súdnym rozhodnutím - Okresného súdu Prešov a dokazovania pred ním vykonaného, čím došlo k porušeniu princípu právnej istoty ako súčasťou princípu právneho štátu. Zároveň tvrdila, že bola ukrátená na svojich procesných právach navrhopovať vo veci dôkazy, aby o jej dôkazoch rozhodol súd, v prípade ich nevyhovenia, aby uviedol dostatočné odôvodnenie. V tejto súvislosti namietala aj porušenie princípu rovnosti strán sporu tým, že odvolací súd na jednej strane založil skutkový stav a právny záver na dôkazoch predložených žalobcom a na druhej strane a bez akéhokoľvek odôvodnenia sa nezaoberal návrhmi žalovanej na vypočutie svedkov, z ktorých výpovedí mohlo vyplynúť, že skutočnosti uvedené v listinných dôkazoch žalobcu nie sú pravdivé. K porušeniu princípu viazanosti súdu skorším rozhodnutím dovolateľka uviedla, že súdnou judikatúrou je akceptovaný princíp, ktorého porušenie znamená porušenie práva strany na spravodlivý proces. Namietala, že v odôvodnení napadnutého rozhodnutia sa odvolací súd nevyjadril k jej námietke, že dochádza k porušeniu jej práva na spravodlivý proces, mal sa v odôvodnení rozhodnutia vysporiadať s podstatnými skutkovými tvrdeniami a právnymi argumentmi strany sporu v zmysle § 220 ods. 2 CSP. Poukázala na judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky a konštatovala, že podľa jej názoru došlo k porušeniu jej procesných práv v takej miere, že odvolací súd porušil aj právo na spravodlivý proces a tým zaťažil konanie a napadnuté rozhodnutie vadou zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. V súvislosti s namietaným nevykonaním dôkazov zdôraznila, že vzhľadom na vznesenú námietku premĺčania neexistoval v spore dôvod, aby sa dokazovalo v merite veci, preto súd prvej inštancie viazaný vysloveným právnym názorom odvolacieho súdu, sa následne vysporiadal len s dôvodne vznesenou námietkou premĺčania. Odvolací súd v rozpore so svojim skorším rozhodnutím, bez nariadenia pojednávania a využitia oprávnenia v zmysle § 384 ods. 2 CSP, prihliadol len na dôkazy predložené žalobcom a ani len neuviedol, prečo dôkazy navrhnuté žalovanou nevykonali, aj keď sa jednalo o osoby bezprostredne sa podieľajúce na predmetných transakciách. Rozhodol v neprospech žalovanej pre neunesenie dôkazného bremena a rozhodnutie náležite neodôvodnil. Dovolateľka vyslovila presvedčenie, že princíp právnej istoty bráni tomu, aby súd posúdil tú istú situáciu druhýkrát odlišným spôsobom a to i napriek existencii skoršieho právoplatného rozsudku.

10. K namietnutému nesprávnemu právnemu posúdeniu v zmysle § 421 písm. a/ CSP, dovolateľka poukázala na konanie vedené na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 15C/166/2010, z ktorého odôvodnenia rozhodnutia jasne vyplynulo, že súd považoval kúpnu zmluvu spolu so zmluvou o budúcej zmluve za neplatnú pre obchádzanie zákona a dospel k záveru, že nejednalo o kúpnu zmluvu, ale o zmluvu o poskytnutí finančných prostriedkov, teda o pôžičku. K vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v uvedenom konaní súd poukázal na to, že z neplatnej kúpnej zmluvy uzavretej medzi manželmi Pereničovcami a žalovanou vyplynulo, že žalobca nemohol následne platne nadobudnúť vlastníctvo k bytu na základe kúpnej zmluvy uzavretej so žalovanou tým, že vyrovnal kúpnu cenu, ktorá nebola kúpnu cenou, ale pôžičkou zo strany žalovanej a teda išlo opäť o zastretý právny úkon. Na základe neplatného právneho úkonu nebolo možno vziať do úvahy to, že žalobca skutočne uzatváral kúpnu zmluvu vzhľadom k tomu, že rovnako sa jednalo o poskytnutie finančného plnenia pre manželov D.. V tejto súvislosti namietala posúdenie uzatvorenej kúpnej zmluvy odvolacím súdom, ktorý vyslovil, že

samotné subjektívne vyjadrenie účastníka právneho úkonu o jeho skutočnej vôli vylučuje záver o simulácii právneho úkonu. Uvedené je v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, podľa ktorej rozhoduje skutočná vôľa konajúcich subjektov urobiť úkon, a nie iba subjektívne vyjadrenie jedného z nich o nej. K aplikácii § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka následne dovolateľka uviedla, že odvolací súd v napadnutom rozhodnutí poukázal na rozhodnutie Veľkého senátu Najvyššieho súdu Českej republiky, podľa ktorého je ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka aplikovateľné aj v situácii, ak prevodca v prípade absolútne neplatnej kúpnej zmluvy nebol vlastníkom nehnuteľnosti, ale v Slovenskej republike obdobné rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) podľa znalosti žalovanej neexistuje. Napokon argumentovala tým, že ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka možno aplikovať iba na tie prípady, kde podľa zmluvy každý z účastníkov (nie iba jeden) niečo dostal, a teda je povinný druhému účastníkovi pri neplatnosti alebo zrušení zmluvy vrátiť to, čo dostal (V5/1986), čo podľa jej názoru predstavuje ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Zároveň aj poukázala na aplikovateľné rozhodnutia všeobecných súdov, s ktorými sa podľa jej názoru odvolací súd nevysporiadal. Navrhla zmeniť napadnuté rozhodnutie a rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdiť, alebo napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Zároveň predložila návrh na odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia, ktorý odôvodnila tým, že bezprostredne hrozí, že žalobca sa bude domáhať výkonu svojho práva v exekučnom konaní a bez rozhodnutia o odklade vykonateľnosti nemôže žalovaná žiadať o odklad exekúcie, pričom počas dovolacieho konania môže dôjsť k exekvovaniu priznanej pohľadávky a teda k majetkovej ujme na jej strane. Uplatnila si náhradu trov konania.

11. Žalobca dovolací návrh nepodal.

12. Najvyšší súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) subjekt, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, i dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

13. Najvyšší súd nezistil splnenie podmienok pre odloženie vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

14. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011). Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

15. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

16. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že

došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

17. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

18. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní).

19. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

20. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019). Pri posudzovaní namietaného nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat' alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

21. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (R 129/1999, 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku (3Cdo/110/2017, 4Cdo/128/2017, 8Cdo/56/2017).

22. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. V zmysle uvedeného ustanovenia treba za nesprávny procesný postup považovať postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnemu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Pri posudzovaní znemožnenia uskutočňovať strane jej patriace procesné práva, je nevyhnutné skúmať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat' alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

23. Podstata dovolacej argumentácie v rámci namietanej vady zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP

spočívala v porušení princípu právnej istoty dovolateľa spočívajúceho v nerešpektovaní vysloveného skoršieho záväzného právneho názoru odvolacím súdom, ktorý bez akéhokoľvek dokazovania, resp. vysvetlenia z akých dôvodov nevykonal navrhnuté dôkazy dovolateľom vo veci samej rozhodol bez pojednávania a v procesnej situácii v zmysle § 390 CSP, ignoroval právne posúdenie veci skorším právoplatným rozhodnutím a dokazovanie pred ním vykonané. Zároveň namietal porušenie princípu rovnosti zbrani tým, že odvolací súd na jednej strane založil skutkový a právny základ na dôkazoch predložených žalobcom (listinách) a na druhej strane sa bez akéhokoľvek odôvodnenia nezaoberal návrhmi dovolateľa na vypočutie svedkov, z ktorých výpovedí mohlo vyplývať, že skutočnosti uvedené v listinných dôkazoch žalobcu nie sú pravdivé, zvlášť za situácie, ak odvolací súd rozhodol v neprospech dovolateľa pre neunesenie dôkazného bremena, i napriek tomu, že súd prvej inštancie žalobu zamietol z dôvodu dôvodne vznesenej námietky premlčania, a teda sa meritom sporu bližšie nezaoberal.

24. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že odvolací súd uznesením z 29. marca 2016 sp. zn. 11Co/499/2014 zrušil rozsudok súdu prvej inštancie č. k. 24C/214/201-151 z 26. novembra 2013 a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu, že súd prvej inštancie dospel k záveru o vzniku záväzkového právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia medzi stranami sporu bez toho, aby sa zaoberal relevantnými skutočnosťami týkajúcimi sa splnenia predpokladov jeho vzniku, vyplývajúcimi z § 457 Občianskeho zákonníka. Jeho záver o preukázaní vyplatenia a prevzatia finančných prostriedkov v konkrétnej sume medzi účastníkmi kúpnej zmluvy uzavretej 19. novembra 2007, ktorá neskôr bola určená za neplatnú, a z neho vyplývajúci právny záver o vzniku bezdôvodného obohatenia na základe neplatného právneho úkonu považoval za predčasný, nemajúci oporu vo vykonanom dokazovaní. Záväzným právnym názorom pre súd nižšej inštancie bolo zaoberať sa relevantnými skutočnosťami týkajúcimi sa splnenia uvedených predpokladov vzniku právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia medzi stranami sporu, ako aj ako primárnu otázku posúdiť vznesenú námietku premlčania a rozhodnutie náležite odôvodniť. Následne súd prvej inštancie po zrušení a vrátení veci odvolacím súdom z dôvodu dôvodne vznesenej námietky premlčania posúdené v zmysle § 107 ods. 1 a 2 v spojení s § 451 ods. 1 a 2, § 456 Občianskeho zákonníka, žalobu zamietol. Posúdením predpokladov vzniku bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka, ani meritom sporu sa následne nezaoberal.

25. Podľa článku 2 ods. 1 a 2 Základných princípov CSP ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princípu právnej istoty. Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

26. Viazanosť súdu nižšieho stupňa právnym názorom súdu vyššieho stupňa je vykonaním ústavného princípu práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ktorého je integrálnou súčasťou. Princíp nezávislosti sudcov vyjadrený v článku 144 ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov (ďalej len „ústavy“) je len jedným z ústavných princípov, ktorý nemožno chápať absolútne a izolovane od iných ústavných princípov, predovšetkým všeobecných ústavných princípov právneho štátu ako sú zákaz svojvôle, princípu právnej istoty a princípu viazanosti orgánov verejnej moci (vrátane súdov) právom (princípu legality). Ak má sudca rozhodovať v súlade so zákonom, potom je povinný rešpektovať i zákonom stanovené hranice pre jeho rozhodovanie. Takouto hranicou stanovenou zákonom je aj povinnosť rešpektovať zásah do obsahového rozhodovania zo strany iného súdu, ak takéto obmedzenie vyplýva zo zákona (II. ÚS 346/08, II. ÚS 433/2011, R 76/2016).

27. V danom prípade za procesnej situácie vyplývajúcej z § 390 CSP bolo povinnosťou odvolacieho súdu vo veci samej rozhodnúť. Odvolací súd i napriek výzve k aplikácii § 107 ods. 3 CSP v zmysle § 382 CSP nesprávne postupoval, ak nenariadil odvolacie pojednávanie, nezopakoval dokazovanie, ani ho nedoplnil (§ 383 v spojení 384 a § 385 CSP), ale napadnuté rozhodnutie zmenil (§ 388 CSP) a žalobe v celom rozsahu vyhovel. K záveru o preukázaní predpokladov vzniku bezdôvodného obohatenia v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka dospel len na základe skutkových tvrdení žalobcu, bez zohľadnenia a vysporiadania sa so skutkovými tvrdeniami dovolateľky, ktorými spochybňovala relevantnosť

predložených listinných dôkazov žalobcom, bez vykonania ňou navrhovaných dôkazov, ale so záverom o neunesení dôkazného bremena protistranou. Dovolateľka preto opodstatnene namietala porušenie jej procesných práv v takej miere, že postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces zaručeného článkom 6 ods. 1 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej len „Dohovor“).

28. Civilný proces tvorí komplex procesnoprávných vzťahov medzi sporovými stranami navzájom, obsahom ktorých je ich rovnaké postavenie spočívajúce v rovnakej miere možností uplatňovať prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany (článok 6 ods. 1 Základných princípov CSP). Stranu sporu zaťažuje bremeno tvrdenia (onus dicendi) a schopnosť strany sporu uniesť bremeno tvrdenia spolu s dôkazným bremenom (onus probandi) je predpokladom pre úspech v spore. Ak sa súdy nižších inštancií nezaoberali podstatnými argumentmi dovolateľky, nevykonali navrhnuté dôkazy, ani ich nevykonanie náležite neodôvodnili (§ 220 ods. 2 v spojení s § 393 ods. 2 CSP), svojím postupom zaťažili konanie vadou zmätočnosti, v dôsledku ktorej možno konštatovať porušenie procesných práv dovolateľky v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces zaručeného článkom 6 ods. 1 Dohovoru. Dovolateľka legitímne očakávala procesný postup vyplývajúci z § 384 a § 385 CSP, ktorý odvolacím súdom však zachovaný nebol (článok 2 ods. 2, článok 6 ods. 1 v spojení s článkom 15 Základných princípov CSP). V práve na spravodlivý proces je obsiahnutá aj ústavná zásada a to rovnosť zbraní v civilnom konaní (článok 47 ods. 3 ústavy a článok 6 Základných princípov CSP), ktorá všeobecne zahŕňa aj rovnosť bremien, ktoré sú na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprimerané (IV. ÚS 468/2018).

29. Aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že súčasťou práva na spravodlivý proces je povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú pre rozhodnutie význam (Kraska proti Švajčiarsku z 29. apríla 1993, II. ÚS 410/06).

30. K namietanému nedostatočnému odôvodneniu dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd uvádza, že odôvodnenie uvedené v bodoch 19 a 20 nespĺňa náležitosti riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu vyplývajúce z § 393 ods. 2 v spojení s § 220 ods. 2 CSP. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/2002, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09, I. ÚS 501/11). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s článkom 46 ods. 1 ústavy, resp. článkom 6 ods. 1 Dohovoru (I. ÚS 243/07). Vecná spojitosť odôvodnenia rozhodnutia s princípom práva na spravodlivý proces garantuje každému účastníkovi konania, že vydaný rozsudok musí spĺňať limity zrozumiteľného, určitého a logicky odôvodneného rozsudku.

31. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu

vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav. Odôvodnenie je tou časťou rozsudku, v ktorej súd vysvetľuje, akým spôsobom a z akých dôvodov dospel ku konkrétnemu rozhodnutiu. Porušením práva na spravodlivý proces môže byť aj situácia, keď v hodnotení skutkových zistení absentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli najavo, ale súd ich náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil (Zo súdnej praxe č. 37/2010).

32. K otázke právnych dôsledkov nepreskúmateľnosti rozhodnutia prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu stanovisko z 3. decembra 2015, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 1/2016 pod R 2/2016, ktorého právna veta znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku“, čo je použiteľné aj po zmene procesného poriadku s účinnosťou od 1. júla 2016. Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08). Náležité neodôvodnenie, prečo odvolací súd bez vysvetlenia svojich právnych úvah týkajúcich sa relevantných argumentov dovolateľky, možno považovať za dôvodné z hľadiska druhej právnej vety zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu prijatého pod R 2/2016.

33. K námietke týkajúcej sa viazanosti odvolacieho súdu vysloveným skorším právnym názorom odvolacieho súdu dovolací súd uvádza, že z § 391 ods. 2 CSP viazanosť vlastným názorom pre odvolací súd nevyplýva. Odvolací súd môže svoj predchádzajúci právny názor zmeniť v napr. v dôsledku zmeny judikatúry najvyššieho súdu, záväzného právneho názoru ústavného súdu (III. ÚS 46/2013). Táto namietaná skutočnosť však nebola relevantná vo vzťahu k namietanému porušeniu procesných práv dovolateľky v kontexte porušenia práva na spravodlivý proces ako celku.

34. S ohľadom na vyššie uvedené dovolací súd považoval namietanú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP za opodstatnenú, preto napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil v súlade s § 449 ods. 1 CSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 v spojení s § 390 CSP).

35. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v ustanovení § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015).

36. V ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu opätovne prejednať a rozhodnúť o odvolaní žalovanej, písomné rozhodnutie vo veci samej vyhotoviť v súlade s náležitosťami vyplývajúcimi z § 393 ods. 2 CSP. Vysloveným právnym názorom uvedeným v tomto uznesení je odvolací súd viazaný (§ 455 CSP).

37. O trovách dovolacieho konania a o trovách pôvodného rozhodne odvolací súd v súlade s § 453 ods. 3 CSP.

38. Rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok